

Онлайн-журнал «Говоримо українською правильно»

Нас єднає мова. Українську мову знаю, нею спілкуюся...

(грудень 2024)

Комунальна установа «Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників» протягом 2024 року на сайті в розділі «Діяльність. Методична скарбничка» розміщував випуски онлайн-журналу «Говоримо українською правильно». Рубрики «Розвиваємо мовну культуру», «Наголос – душа слова», «Наголошуймо правильно», «Типові помилки у слововживанні», «Пароніми», «Цікаво знати», «Мовні обов'язки громадян» були спрямовані на допомогу усім охочим удосконалити українську мову на роботі та в побуті, підвищити рівень грамотності, поліпшити навички розмовної, володіти високою культурою мовлення. Кожен випуск журналу акцентував увагу на свідомому і серйозному ставленні до мови. Загальновідомо, що природний «дар грамотності» притаманний небагатьом. Тому потрібно проводити систематичну роботу над вдосконаленням орфографічних, граматичних, пунктуаційних навичок. Вивчати мову потрібно всебічно, цілісно, в сукупності всіх її граней.

Сподіваємося, що випуски журналу допомогли в цьому. Сьогодні пропонуємо Мовні стандарти для ділової бесіди.

1. Етикетні формули в спілкуванні

Як у щоденному, так і в професійному й офіційному мовленні трапляється велика кількість повторюваних формувань, які прийнято називати мовними кліше, або мовними стандартами.

Знання та використання їх під час розмов, перемовин, спілкування з колегами допоможуть зекономити час та поспілкуватися вишукано й грамотно.

До мовних стереотипів належать такі функціональні класи, як прислів'я, фразеологізми, штампи, прагматичні мовні кліше, стандарти.

Кліше визначаються як достатньо фіксовані мовні реакції на стандартні ситуації соціального спілкування:

- * Ситуація зіткнення з іншими особами(формули привітання): «Добрий день!»;
- * Порушення правил поведінки(формули вибачення): «Вибачте», «Пробачте», «Перепрошую»;

- * Зіткнення з чужою бідую(формули співчуття): «Співчуваю», «Сумую разом із Вами»;
- * Отримання матеріальних або нематеріальних благ(формули подяки): «Дякую»;
- * Зіткнення з особливим успіхом, високим досягненням (формули вітання): «Молодець!», «Вітаю!»;
- * Зустріч з незнайомими людьми, з якими передбачається подальший контакт(формули рекомендації): «Дозвольте відрекомендуватися»;
- * Бажання почати розмову(формули початку розмови): «Отже, ви знаєте...»

Штампи трапляються в мовленні на всіх рівнях – фонетичному, лексичному, фразеологічному, словотворчому, морфологічному, синтаксичному, тому їх виявлення і методи боротьби з ними потрібно розглядати в кожному конкретному випадку. Що стосується мовних кліше, то, на відміну від штампів, під цим терміном розуміють мовні одиниці, яким властиві постійний склад компонентів, звичність звучання, відтворюваність готових мовних блоків і водночас семантичне членування, характерне для вільних словосполучень: *установити контроль; визвольний рух; посилення боротьби із зловживаннями; мирне співіснування; матеріальний добробут; ринкова економіка.*

Поява **кліше** пов'язана з частотністю й повторюваністю ситуацій. За цих умов навколо стрижневого слова утворюється відносно постійний набір контекстуальних елементів у мовленні, що набувають звичності в називанні та звучанні.

Такі сполуки слів перетворюються на стандартні. Сюди зараховують вільні синтаксичні словосполучення, що характеризуються тимчасовістю існування як готових формул мови: *входити в коло інтересів, гуманний акт, екстремальна ситуація, мати великий попит, перехідний період, плинність кадрів, боротьба зі злочинністю, соціальна програма, ринкові відносини тощо.*

До мовних кліше належать конструкції, побудовані за відповідними моделями словосполучень, зрідка речень, які функціонують переважно в інформаційних жанрах засобів масової інформації й часто відтворюються у мові. Вони виконують роль стандарту, забезпечують найповнішу інформацію й «економлять» мовлення. Це переважно сталі словосполучення, які внаслідок крайньої необхідності починають вживатися у функції готових формул: *сфера обслуговування; підтримування дипломатичних відносин; всенародне обговорення; ринкові реформи; факти – неспростовна річ; отримання інформації.*

Кліше – звичний зворот, регулярно повторюваний у певних умовах і контекстах для тотожного позначення адекватних ситуацій, стосунків між людьми тощо.

Кліше слід відрізнити від мовних штампів, яких, зазвичай, слід уникати в мовленні. Штampi – це затерті від частого невмотивованого вживання вирази, які втратили свою інформативність. Вони «затуманюють» зміст висловлювання, роблять мову важкою для сприйняття, нечіткою, тому їх слід уникати. Це своєрідні шаблони, які надають мовленню неясного емоційно-експресивного забарвлення і шкодять думкам. Використання штампів супроводжується порушенням норм офіційно-ділового стилю.

До ділового мовлення є свої вимоги. Проте всі вони мають ґрунтуватися на знанні літературних норм і чутті мови.

Лексичні норми ділової мови – це правила слововживання, вдалого вибору необхідних слів із синонімічного ряду, розмежування паронімів, доцільного використання слів іншомовного походження тощо. Саме вони регулюють слововживання і є найбільш рухливими. Вибір лексики залежить від мети висловлювання, сфери спілкування. Лексику української мови за професійним спрямуванням поділяють на: науково-термінологічну, виробничо-професійну, офіційно-ділову, специфічно-побутову.

Пропонуємо готові **мовні конструкції**, що допоможуть підготуватися до ділової бесіди.

Початок розмови:

- *На мою думку, нашу розмову найкраще розпочати з обговорення...*
- *Сьогодні я пропоную обговорити...*
- *Думаю, що Вам добре відомі причини, що спонукали мене зустрітися з Вами, тож мені хотілося б відразу перейти до обговорення...*
- *Мені б хотілося розпочати нашу розмову з ...*
- *Думаю, що нам передусім варто обговорити...*
- *Думаю, що ми можемо розпочати нашу розмову з...*
- *Нашу розмову відповідно до досягнутої згоди доцільно, на мій погляд, розпочати з ...*

Висловлення прохання

- *Будемо Вам щиро вдячні, якщо ви погодитесь...*
- *Чи не могли б Ви...*
- *Ми хочемо звернутися до Вас із проханням...*
- *Якщо Вам буде не важко*
- *Я буду дуже вдячний(а), якщо...*
- *Ми дуже сподіваємося на Вашу допомогу..*

- *Я хотів би запитати Вас про...*
- *З Вашого боку буде дуже люб'язно, якщо...*
- Висловлення схвалення та згоди**
- *Ваші умови нас цілком влаштовують.*
- *Думаю, що ми можемо домовитися про...*
- *Я цілком поділяю Вашу точку зору щодо...*
- *Ми нічого не маємо проти...*
- *Це, на наш погляд, дуже хороша ідея.*
- *Я цілковито згоден з Вашою думкою.*
- *Моє уявлення повністю збігається з Вашим.*
- *Ваші умови загалом для мене прийнятні.*
- *Можна вважати, що ми здебільшого домовились.*

У наступних випусках онлайн-журналу продовжимо знайомити з мовними стандартами для ділової бесіди.

2. Типові помилки у слововживанні

Неправильно

Бажаючи
виконуючий
вищестоячі державні органи
виступаючий
халатне відношення
характеристика на працівника
числиться в списках
у кінцевому рахунку
у якості друга
у свою чергу
у першу чергу
самий важливий
співставити факти
старий друг
жити за чужий рахунок

правильно

охочий
виконавець
вищі державні органи
промовець
недбале ставлення
характеристика працівника
значиться у списках
в остаточному підсумку
як друг
так само, також, подібно до
передусім
найважливіший
порівняти факти
давній друг
жити чужим коштом

*

*

*

Комунальна установа «Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників» вітає з новорічними святами.

Бажаємо добра, любові, щастя, міцного здоров'я та Перемоги!
Дякуємо за любов до рідної мови. Сподіваємося на співпрацю в наступному році!

О мово рідна – Божа благодать!
І найцінніший дар твій – рідне слово.
Тебе ніщо не здатне поховать,
Ти невловимо звучиш по видноколах.
Тебе стирали в попіл – ти воскресла!
Тебе вирубували – ти проросла знов!
О мово рідна, велична, мов Говерла,
Жила фі житимеш більш за кількасот епох.
Клянемося тебе любити, мово,
Берегти кожне із зернин твоїх слів.
Нестимо свічку, що затуля долоня,
Із гідністю в майбутнє і сучасний світ.

*(Катерина МАРЧЕНКО,
вчителька української мови та літератури
Одеської гімназії № 11).*

Література

1. Авраменко О. 100 експрес-уроків української. Книголав, 2017
2. Кириченко Наталія, «Мовні стандарти ...», журнал «Управління освітою»
3. Хворостяний І.Г. Українська мова: лайфхаки/ Харків, 2018
4. Журнал «Вивчаємо українську мову та літературу», № 28-29, 2017
5. Новий український правопис: коментарі, завдання та вправи. 5-11 класи. Вид. група «Основа», 2019
6. Український правопис. Методика реалізації. Нова редакція. Творче об'єднання «Соняшник», 2019